וכן חרים וכן פשחור וכן אימר. ויהויריב שוב לא עלה: **רב אשי אמר.** לעולם וכן בשניה [1] אמוראי שביעית קאי ורבנן היא ודקא קשיא לך לעיל [יב:] דבשביעית חרוב לא קשיא דשית שני קמאי מבנין הבית עד דסליק עזרא וקידש ארץ ישראל לא מנו שמיטין ויובלות דל שית שנין משני הבית משכחת שנת ת"כ בשביעית כילד ארבע מאה (ושית שנין) תמניא יובלי וארבע סרי שני תרי שבועי ובשנת תכ"ז שהיא מוצאי שביעית חרב: ומנלן דעד שית שני לא סליק עזרא **דכתיב באדין בעילם וגו'.** אלמא בשנת שתים לדריוש התחיל הבנין: **וכתיב ושיליח ביתא וגו'.** אלמא בשנת שש נשלם הרי חמש [טו] שנים ובאותו זמן לשנה הבאה שהיא שנה שתית לבנין עלה עזרא ובא לירושלים בחדש אב ועד תשרי שהוא שבע לבנין לא התחיל למנות: **בר תמנן נכי תרתי.** דמשילות מרגלים עד שנכנסו לארץ אינו אלא ל"ח לבד משנת השילוח דהא [2] בשניה ליליאת מלריס נשתלחו: **מדלא משכחת ארבע עשרה שנה אחרי אשר הוכתה העיר.** דליהוי יובל אי לא מדלית ארבע עשרה לכיבוש ולחילוק: **מתני' משעה לנורות.** לא אתפרש טעמא: **והללל לבדו.** כללל אחד היה שם ולא יותר וטעמא מפרש בגמ' [ע"ב]: **גמ' [3] קס"ד כדי לשבת ולשני ימים טובים דווקא קאמר דלהכי בעינן ששה שאם יבאו יחד שבת ושני ימים טובים של ראש השנה ולא יוכלו לבקר יהו להם מילים [טז] מזומנים: בעלמא קאי.** דבכל ימות השנה נמי בעינן ששה ולאו משום שבת וראש השנה אלא משום דבן בג בג וכדמפרש בסמוך בסס: **: סימנא בעלמא.** שלא תטעה בגירסא שלא תשנה ארבעה או חמשה משום הכי נקט הכא שלשה ימים דבעו ששה תמידין: [4] **ארבעה ימים קודם שחיטה.** ומשום הכי בעינן ששה שם ששה לעולם **דבשעת חינוך נתנו שם ששה** [17]

מבוקרין

משמרתו של יהויריב בשניה מי הואי. הקשה רבינו אלחנן להא אמרי' ב"ק (דף קי.) נתן הכסף לידעיה ואת האשם ליהויריב עולה. פרש"י ששוב לא עלה וזהו תימה דמנא ליה ששוב לא עלה דהא משמע שיכול לעלות מדקאמר שאפילו משמרתו של יהויריב עולה ועוד הקשה רבינו אלחנן דהרבה עלו [יט] ואין פשוט לנו שלא עלה ואמר רבי דמכל מקום יכול להיות שעלה יהויריב והכא קא פריך הכי משמרתו של יהויריב בשניה מי הואי [כ] כי כ"ד היו אלו נגד המשמרות שלא עלו שחלוקות לארבע ועשרים משמרות ושימשו תחתיהם:

הנך שית עד דסליק עזרא וקדיש **לא** קחשיב. לריך עיון למאי דפירשתי דכי נמי גלו השבטים מנו נמי יובלות כדי לקדש השמיטין א"כ בגלות דבבל קודם דסליק עזרא נמי היו מונין ואמאי התחילו למנות כי סליק עזרא וי"ל דלא דמי דודאי [21] בעוד ישראל על אדמתם כי נמי אין יובל נוהג שמיטה נוהג בחריסה וחליצה והיו מקדשין אבל בגלות לא היו מקדשין כלל שביעית וי"ע דכי נמי היו בגולה היו לריכין לקדש שביעית מפני שמיטת כספים שנוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ ואם הוא כך דשביעית אינו תלוי ביובל כי נמי ישראל בגלות ואינן כלל על אדמתן למה לא יתנו שמיטין כמו מקלת ישראל על אדמתן ואף על גב דאין כל יושביה עליה מונין שביעית אף על גב שאין מונין יובל:

אותו זמן לשנה הבאה. שהוא שלש [כא] (ועשרים) באדר עלה עזרא מבבל ועלה ירושלים בחדש הממישי שאיחר במהלך הדרך מחדש אדר עד חדש אב:

כלב כמה הוי בר תמנין נכי תרתין. והקשה רבינו אלחנן [כב] והא מנין לנו שבשנה שניה דווקא היה כלב בן מ' שנה דאז הוה כי עבר ישראל את הירדן בר תמנין נכי תרין [כג] שמא התחיל שנת הארבעים ואחד שלו ובשילוח מרגלים היה בסוף הארבעים שהרי שנות כלב [כד] לא מנינו וכשעברו ישראל את הירדן הוה בר תמנין נכי חד ומנא להש"ס הא דז' כיבשו וז' חילקו: וז' חילקו ואמר רבי דלא בא הכתוב לסתום אלא לפרש דמה לנו לשנות כלב אם לא להודיענו בודאי שז' כיבשו וז' חילקו:

מאי כדי לשבת **סימנא בעלמא.** הכא מפרש מעיקרא דכדי לשבת סימנא בעלמא אבל במנחות פרק התכלת (דף מט: ושם) לא אמר הכי עד במסקנא דקאמר התם אמר רבינא לרב אשי הני ששה שבעה הוו דהא איכא לפרא דחד בשבתא [כה] דווקא נקט לשבת וה"פ אם היו ב' ימים ראשון השנה ביום החמישי וביום ששי ביום הראשון יבקרו התמיד שהוא ארבעה ימים קודם שחיטתו של ה' בשבת ושל יום ו' שהוא שני לר"ה יבקרו ביום שני שהוא ד' ימים קודם שחיטתו וכן של שבת מבקרו ביום ג' ופריך שבעה הוו דהא איכא לפרא דחד בשבתא שגם הוא טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטתו וא"כ היאך יפחתו מז':

ומוספין עד עולם עד כמה אמר רב הונא ואמרי לה כו'. ואמר רבי דהא ודאי פשיטא שיוכלו להוסיף עד [כו] העולם אלא בעי עד כמה יהא הידור מצוה וא"ל לחפש יותר אחר כהנים אמר רב הונא עד ק"כ דהא אשכחן בקרא (דה"ב ה) שחפשו אחרי ק"כ כהנים לתקוע בחצוצרות ולא יותר אי נמי דהא פשיטא דאין מוספין עד העולם שאם יוסיפו יותר עירבוב קלא אמר רב הונא עד ק"כ כהנים יכול להוסיף דהא אשכחנא בקרא דלא חיישינן לעירבוב קלא:

שיטה מקובצת

תוס' משמרתו של יהויריב נ"ב וז"ל הרא"ש ז"ל משמרתו של יהויריב, והא דתנן בב"ק (קי.) נתן את הכסף לידעיה ואת האשם ליהויריב, לאו דוקא יהויריב אלא משמרה ששמשה במקום יהויריב ונקט יהויריב לפי שזמן משמרתו היתה ידועה להם, וכן נמי הא דקאמ' בשלהי סוכה (נו:) משמר בילגה וישבב משמרות ששמשו במקומם קאמר ע"כ: ד"ה **ומוספין** וכו' **ואמר רבי.** נ"ב וכן פירש הרא"ש ז"ל וז"ל תימא והא עד עולם תנן, וי"ל דפשיטא ליה דיכול להרבות עד עולם אלא ששאל עד כמה לוים יש לחזר שיהא השיר מתוקן וכו', א"נ ידע שאין להוסיף לעולם משום ערבוב קלא אלא ששאל כמה יהיו ולא מערבב קלא ע"כ:

(א) ר"ה ג:, ב) זבחים קיח:, ג) ג"ז שם סנהדרין סט:, [מעניה כט.], ד) מנחות מט:, ה) [מנחות נ.], ו) [לעיל יא:], ז) שייך לע"ב, ח) שייך לעיל, ט) ר"ל שבט יהודה בה"ז, י) שייך לע"ב,

הגהות הב"ח

(א) גמ' והתקינו נביאים: (ב) רש"י ד"ה כד תמנן וכו' בשנה שניה ליליאת: (ג) ד"ה והללל וכו' בגמרא סס"ד ותמ"כ מ"ס תמידין ומוספין כו' קס"ד כדי: (ד) ד"ה ארבעה וכו' ששה שיהיו מבוקרין:

מוסף רש"י

דקתני כדי לשבת. משמע סימן, כלומר שלאו לג' ימים, ולא קתני לשבת. לריסו משמע לצורך שבת וב' ימים טובים של ר"ה (מנחות נ.). הדרן עלך אין נערכין ר"מ אומר נערך. אם אמר ישראל ערכו עלי, ונתן ערכו כפי סניס של עכו"ס, אבל לא מעריך. אבל אם אמר העכו"ס ערכי עלי לו ערך אחרים עלי לא אמר כלום (לעיל ה:).

רבינו גרשום

יהויריב ראש [דהוא הוה ראש לכל המשמרות] כדכתיב בדברי הימים: [לעולם רבנן ולעולם במוצאי שביעית והא דקשיא דהוה ליה בשיתא בשבוע הא לא קשיא דהנך חמש שני קמייתא דבנו בית שני עד דסליק עזרא וקידש שמיטות ויובלות **לא קא חשיב דכתיב באדין בעילת עד תרתין שנין לדריוש דכתיב ושיציא ביתא דנא עד יום תלת לירח אדר דהיא שנת שית למלכות דריוש: ואותו זמן לשנה הבאה עלה עזרא מבבל** אלמא שית שנין הוה דלא סליק עזרא וכתיב **ויבא ירושלים בחדש החמישי היא שנת שבעית למלך** מלמד שמשביעית ואילך התחיל לקדש: **כי עברו ישראל** הירדן לסוף ארבעים שנה שהיו במדבר הוה כלב בן ע"ח שנים: **מדלא משכחת לה י"ד שנה. אחרי שהוכתה העיר** יובל אלא א"כ חשבת נמי ז' שחילקו]: **מתני': המבוקרים.** ממום: **גמ': כדי לשבת ולשני ימים טובים טובא הוי.** כלומר לצורך שבת ולשני ימים טובים של ר"ה צריכין טלאים הרבה לצורך תמידין ומוספין ואינו די בששה: **בעלמא קאי,** אימות החול ואתמידין לחודייהו קאמר והאי דקאמר כדי לשבת ולשני ימים טובים. **לסימנא בעלמא** שצריכין להיות ששה תמידין [מבוקרין בכל יום בלישכה מ"ט כדי שישחטו בכל יום של שבוע ב' תמידין]

(ב) בשנה שניה ליליאת: (ג) ד"ה והללל וכו' בגמרא סס"ד ותמ"כ מ"ס תמידין ומוספין כו' קס"ד כדי: (ד) ד"ה ארבעה וכו' ששה שיהיו מבוקרין:

מוסף רש"י

דקתני כדי לשבת. משמע סימן, כלומר שלאו לג' ימים, ולא קתני לשבת. לריסו משמע לצורך שבת וב' ימים טובים של ר"ה (מנחות נ.). הדרן עלך אין נערכין ר"מ אומר נערך. אם אמר ישראל ערכו עלי, ונתן ערכו כפי סניס של עכו"ס, אבל לא מעריך. אבל אם אמר העכו"ס ערכי עלי לו ערך אחרים עלי לא אמר כלום (לעיל ה:).

רבינו גרשום

יהויריב ראש [דהוא הוה ראש לכל המשמרות] כדכתיב בדברי הימים: [לעולם רבנן ולעולם במוצאי שביעית והא דקשיא דהוה ליה בשיתא בשבוע הא לא קשיא דהנך חמש שני קמייתא דבנו בית שני עד דסליק עזרא וקידש שמיטות ויובלות **לא קא חשיב דכתיב באדין בעילת עד תרתין שנין לדריוש דכתיב ושיציא ביתא דנא עד יום תלת לירח אדר דהיא שנת שית למלכות דריוש: ואותו זמן לשנה הבאה עלה עזרא מבבל** אלמא שית שנין הוה דלא סליק עזרא וכתיב **ויבא ירושלים בחדש החמישי היא שנת שבעית למלך** מלמד שמשביעית ואילך התחיל לקדש: **כי עברו ישראל** הירדן לסוף ארבעים שנה שהיו במדבר הוה כלב בן ע"ח שנים: **מדלא משכחת לה י"ד שנה. אחרי שהוכתה העיר** יובל אלא א"כ חשבת נמי ז' שחילקו]: **מתני': המבוקרים.** ממום: **גמ': כדי לשבת ולשני ימים טובים טובא הוי.** כלומר לצורך שבת ולשני ימים טובים של ר"ה צריכין טלאים הרבה לצורך תמידין ומוספין ואינו די בששה: **בעלמא קאי,** אימות החול ואתמידין לחודייהו קאמר והאי דקאמר כדי לשבת ולשני ימים טובים. **לסימנא בעלמא** שצריכין להיות ששה תמידין [מבוקרין בכל יום בלישכה מ"ט כדי שישחטו בכל יום של שבוע ב' תמידין]

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פ"י מהל' שמיטה ויובל הלכה ג:
מג ב מיי' פ"ז מהלכות תמידין הלכה ט:
מד ג מיי' פ"ג מהלכות כלי המקדש הלכה ד:

תורה אור השלם

1. בְּאַדְנִי בִּטְלַת עֲבִידַת בֵּית אֱלָהָא דִּי בִירוּשְׁלֶם וְהָזוּת בְּטֵלָא עַד שְׁנַת תְּרֵתֵין לְמַלְכוּת דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא פָּרְס: עזרא ד כד
2. וְשִׁיצִיא בִּיתָא דְּנָה עַד יוֹם תְּלָתָה לְיַרְחָא אֲדָר דִּי הִיא שְׁנַת שֵׁת לְמַלְכוּת דָּרְיָוֶשׁ מַלְכָּא: עזרא ו טו
3. וַיָּבֹא יְרוּשָׁלִַם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי הִיא שְׁנַת הַשְּׁבִיעִית לַמֶּלֶךְ: עזרא ז ח
4. בְּעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה לְגָלוּתֵנוּ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה אַחַר אֲשֶׁר הֻכְּתָה הָעִיר בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה הָיְתָה עָלַי יַד יְיָ וַיָּבֵא אֹתִי שָׁמָּה: יחזקאל מ א
5. בֵּן אַרְבָּעִים שָׁנָה אֲנִבִי בִּשְׁלֹחַ מֹשֶׁה עֶבֶד יְיָ אֹתִי מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ לְרַגֵּל אֶת הָאָרֶץ וָאָשֹׁב אֹתוֹ דָּבָר כַּאֲשֶׁר עִם לְבָבִי: יהושע יד ז
6. וְעַתָּה הִנֵּה הֶחֱיָה יְיָ אֹתִי כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר זֶה אַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מֵאָז דִּבֶּר יְיָ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה אֶל מֹשֶׁה בְּהֵלֶךְ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וְעַתָּה הִנֵּה אֲנִבִי הַיּוֹם בֶּן חָמֵשׁ וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה: יהושע יד י

שינויי נוסחאות

(א) אימר התנו נביאים (ש"ס), (ב) אשתרא הכי נמי אשאר (ש"ס), (ג) בסקוק אלהא, (ד) ל"ל די היא, (ה) אומר כן ממלא [מיכות משנכנסו מנו נמתקן] (ש"ס), (ו) ועמה הנה אנכי (ש"ס), (ז) עבור ישראל ילדן (ש"ס), (ח) כי קא מפלגי נחלות כל"ל (ש"ס), (ט) לשבת ולשני ימים טובים (ש"ס), (י) עד לעולם אין (ש"ס), (יא) ומתשעה כנורות (ש"ס), (יב) לעולם והללל לבד (ש"ס), (יג) גמ' לשבת ולשני ימים טובים של ר"ה תמידין (ש"ס), (יד) לשבת ולשני ימים טובים (ש"ס), (טו) לשבת ולשני ימים טובים (ש"ס), (יז) מתניא בזמן בית הראשון (ש"ס), (יח) כדפו"ר אלא משמרה המשמרת תחת, (יט) ואיך כל"ל. יעב"ץ, (כ) גי' ס"י בסדר היום אלא המשמרות של אלו שחילקום וכו' וכן הוא בל"ק והגי' שלפנינו הוא ע"פ הרש"ק, (כא) ל"ק מ"ז ועיין בעזלא ז פ"ם פי' רש"י שפיכם באחד לאחדש ויסן היה תחלת עליה מבבל ע"ש, (כב) אלחנן הא מנין (ש"ס), (כג) גי' ל"ק מס"י: שמא התחיל שנת הארבעים שלו בשנה ראשונה וכשילוח כו' (וב"ה בש"ס) (פי' נמצא בשנת השילוח היה כלב מ"א שנים ול"ש שנכנסו לארץ) וכשעברו כו', (כד) כדפו"ר לא מנינן, (כה) גי' ל"ק אי דוקא, (כו) עד לעולם אלא (ש"ס),

עין משפט נר מצוה

מה א מיי' פ"ג מהל' כלי המקדש הל' ג:
מו ב מיי' שם הלכה ז:
א ג מיי' פ"ל מהלכות ערכין הלכה ח:

אין קטן נכנס בעזרה מנה"מ אמר ר' יוחנן [דאמר קרא] ויעמוד ישוע בניו ואחיו קדמיאל. והקשה רבינו אלחנן היכי יליפינן דקטן נכנס לעזרה לשיר בשעה שהלויים עומדים לדוכן ואמר ר"י דרבי ליה מיתורא דקרא כתיב בניהם ואחיהם הלוים וכתיב ישוע בניו קדמיאל ובניו בני יהודה בני [מ] (מורל) [מנדד] בניהם למה לי והלא הזכיר כל אחד בניו אלא ש"מ דלהכי כתביה דהוה מיותר ומשמע קטנים:

הדרן עלך אין נערכין

(שייך לדף י"ד ע"ב)

יש בערכין. מה בין שדה מקנה לשדה אחוזה כו'. והוא הדין דהוה מצי למימר חילוק אחר בין שדה אחוזה לשדה מקנה שבשדה אחוזה אם הקדישו וגאלו אחר מתחלק להכהנים ביובל ובשדה מקנה אם הקדישו וגאלו אחר חוזר לבעלים אלא חילוק דשייך כשהוא עלמו פודהו: בעובד

המבוקרים בלשכת הטלאים ארבעה ימים קודם (א) שחיטה ומני בן בג בג היא (ב) דתניא בן בג בג אומר מנין לתמיד שטעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה ת"ל [1] תשמרו להקריב לי במועדו ולהלן הוא אומר [2] והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש (ג) (הראשון) מה להלן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה אף כאן טעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה דיקא נמי דקתני כדי לשבת ולא קתני לשבת שמע מינה: משתי חצוצרות ומוסיפין וכו': ועד כמה אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב [3] זבדי אמר רב הונא עד מאה ועשרים שנאמר [3] ועמהם כהנים למאה ועשרים (ג) מחצרים בחצוצרות: מתשעה כנורות וכו' וצלצל לבד: מנא הני מילי אמר רב אסי דאמר קרא [4] ואסף במצלתים [5] (להשמיע) מצלתים תרי הוו כיון דחדא עבידתא עבדי וחד גברא עביד בהו קרי להו חד: **מתני'** [8] אין פוחתין משנים עשר לוים עומדין על הדוכן ומוסיפין עד [6] עולם [2] אין הקטן נכנס לעזרה לעבודה אלא בשעה שהלוים אומרים בשיר ולא היו אומרים בנבל ובכנור אלא בפה כדי ליתן תבל בנעימה רבי אליעזר בן יעקב אומר אין עולין למנין ואין עולין לדוכן אלא בארץ היו עומדין וראשיהן בין רגלי הלוים וצערי הלוים היו נקראין: **גמ'** הני כנגד מי אמר רב פפא כנגד תשעה כנורות [7] [ושני] נבלים וצלצל אחד שנאמר [5] הוא [8] (ובניו ואחיו) שנים עשר: אין הקטן נכנס לעזרה לעבודה אלא בשעה שהלוים כו': מנא הני מילי אמר רבי יוחנן דאמר קרא [6] ויעמוד ישוע בניו ואחיו קדמיאל ובניו בני יהודה כאחד לנצח על [9] [עשה] המלאכה (ה' עבודת בית ה') [בבית האלהים] וגו': לא היו אומרים לא בנבל ולא בכנור אלא בפה כו': למימרא דנבל לחוד וכנור לחוד לימא מתני' דלא כרבי יהודה דתניא רבי יהודה אומר כנור של מקדש של שבעת נימין היה שנאמר [7] שובע שמחות [את] פניך אל תיקרי שובע אלא שבע ושל ימות המשיח שמונה שנאמר [8] למנצח על השמינית על נימא שמינית של עולם הבא עשר שנאמר [9] עלי עשור ועלי נבל עלי הגיון בכנור ואומר [10] הודו לה' בכנור בנבל עשור זמרו לו שירו לו שיר חדש אפילו תימא רבי יהודה לעולם הבא איידי דנפישי נימין דידיה נפיש קליה כי נבל קרי ליה נבל: רבי אליעזר בן יעקב אומר אין עולין מן המנין כו': תנא וסועדי הלוים היו נקראין ותנא דידן כיון דהני קטין קלייהו והני עב קלייהו הני מקטטי והני לא מקטטי קרי להו צערי:

הדרן עלך אין נערכין

יש בערכין להקל ולהחמיר ובשדה אחוזה להקל ולהחמיר ובשור המועד שהמית העבד להקל ולהחמיר באונס ובמפתה ובמוציא שם רע להקל ולהחמיר יש בערכין להקל ולהחמיר כיצד [1] אחד שהעריך את הנאה שבישראל ואת הכעור שבישראל נותן חמשים סלע ואם אמר הרי דמיו עלי נותן את שוויו: **גמ'** יש בערכין להקל [ט] וכו' ולהחמיר כיצד אחד שהעריך כו': בישראל אין בעובד כוכבים לא לימא מתני' דלא כר"מ [2] דתנן עובד כוכבים ר"מ אומר נערך אבל לא מעריך אפי' תימא ר"מ הוא הדין דאפילו עובד כוכבים נמי אלא מלתא

מבוקרין ד' ימים קודם לכן ונטלו יום ראשון שנים לתמידים ונתנו שנים תחתיהם [1] ובבקרום ביום שני נטלו שני שנים מן הארבעה הנותרים ונתנו שנים תחתיהם ויום שלישי נטלו שנים הנותרים מן הראשונים ונתנו שנים תחתיהן וכן לעולם נוטלים שנים ונותנים שנים ואותן שנתבקרו ונתנו שם יום ראשון שניתנו בשני ראוין בחמישי וכן מוזרין אלילה לעולם ונמצאו כל התמידין הנשחטין מבוקרין ד' ימים קודם שחיטה עם יום הביקור ויום השחיטה כך שמעתי. וקשיא לי הא לא דמי לארבעה ימים דפסח דביקורו בעשור ושחיטתו בי"ד הכי ארבעה ימים לבד מיום השחיטה ולכך נראה בעיני דשמונה ניתנו שם ביום חיוך ושאה דקתני בתמני' הכי משמע אין פוחתים משאה כלומר שאפילו כשיטלו השנים שבכל יום [ט] נשתיירו שם ששה מבוקרין ולאחר כך קודם הלילה יבקרו שנים ויתנו שם והנך הואיל וליתנהו אכתי בשעת נטילת השנים לא קחשיב להו. ל"א שימנא בעלמא הכי היכי דכי מקלעי שבת ור"ה גבי הדדי מיבקר ההוא דשלשי בשבת בע"ש דהא לא מלו יב] היום לילך ולבקש טלה ולבקרו השתא הוי ארבעה ימים קודם שחיטה הכי נמי לעולם בעינן ד' ימים קודם שחיטה: **דיקא נמי.** דסימנא בעלמא הוא ולאו משום טעמא דשבת ורלא השנה קא בעי להו מדלא קתני לשבת ולשני ימים כו' דהוי משמע לגורך שבת ור"ה מדקתני כדי ש"מ כפי חשבון הראוי לשבת ולרלא השנה דהיינו ששה וסימנא בעלמא הוא: **מנה"מ.** דלגלל לבד ותו לא: **ואסף.** שם הלוי: **עבידתא חד עבדי.** דלין אחד מועיל אלא חבירו שהן ב' חתיכות רחבות של מתכת ומכין זו על זו וקורין ביע"ש: **מתני' אין.** לוי קטן נכנס לעזרה לשום עבודה כגון לכבד את העזרה ולהגיף את הדלתות אלא בשעה שהלוים עומדים על הדוכן בשיר אז נכנסים לוים קטנים לשורר עמהן: **ולא היו.** אותן קטנים: **אומרים בנבל וכנור אלא בפה ליתן תבל בנעימה.** ליתן תבלין בנעימות הלוים לפי שקול הלוים הקטנים דק ומתבל את קול הלוים הגדולים: יג] **[ואין עולין למנין].** דלא מנו אותן לוים למנין שנים עשר לוים הנריכין לדוכן: **ולא עולין.** על האמצע המוכנת לדוכן אלא בארץ היו עומדין: **וצוערי הלוים.** שמצערין את הלוים כדמפרש בגמרא: **גמ' בנבל עשור.** של עשר נימין. ולעולם הכא משמעי מדכתיב שיר חדש לשון זכר דשירות העולם הזה לשון נקבה כדאמר במכילתא' ג טו] כשם שנקבה זו יולדת כך תשועות הללו סופן לילד לרות אבל שיר של עולם הבא ל' זכר שאינו יולד: יד] מדמפיק ר' יהודה כנור בנבל עשור אלמא כנור היינו נבל: **דנפיש קליה כי נבל.** ונבל עשוי כמפוח של נפחים ומוליא קול ע"י רוח: **וסועדי.** עוזרי (ג) : לויים יז] עבו קלייהו. קטנים קטין קלייהו דק קולם: **מקטטי.** יח] כלומר מקטטינן ועושים קולם דק דק ויפה ומצערין הלוים שאין יכולים לבסס קולם כמותן:

הדרן עלך אין נערכין

להקל. יט] **נאה שבישראל.** שוה מאה מנה אין נותן אלא ג' סלע: **להחמיר.** שהמעריך הכעור שבישראל אפי' אינו שוה אלא ה' סלעים נותן ג' סלעים מן עשרים עד בן ס': (ד) **בשדה אחוזה.** במקדיש שדה אחוזה: **שהעריך.** שאמר ערך פלוני עלי: **גמ' בעובד כוכבים לא.** אמר ישראל ערך עובד כוכבים פלוני עלי לא אמר כלום דעובד כוכבים אינו נערך: **נערך אבל לא מעריך.** טעמא מפרש בפ"ק (לעיל דף ה:): מילתא

ביום ראשון ששה מבוקרין שחט שנים מהם ביום ראשון והביא שנים תחתיהן נשתיירו ד' מבוקרין ושנים שאינם מבוקרין [הרי ו'] וביום שני ישחט שנים מן המבוקרין ומביא שנים אחרים תחתיהן [וביום ג' ישחט ב' מבוקרים וביא ב' אחרים תחתיהן] אותן שהביא ביום ראשון תחת אותן ששחט יהו ראויין להקריב ביום רביעי שהרי הן מבוקרין ד' ימים ומקצת יום ד' [הרי] כגולו ואותן שהביא ביום ב' יהיו ראויין ביום ה' ושל יום ג' ליום ו' ושל יום ד' לשבת [ושל יום ה' ליום א'] וכן חוזר חלילה והיו בכל יום ב' מבוקרין הלכך אין פוחתים בלשכה ששה טלאים המבוקרים: **מצלתים** היינו צלצל: [**כיון דחדא עבידתא עבדי וחד גברא** שמכה זה בזה קרו להו **חד** צלצל]: **שנאמר הוא ואחיו ובניו שנים עשר** שחילקו הלויים לכ"ד [משמרות כנגד כ"ד] משמרות כהונה והגיע לכל משמר י"ב כדכתיב בדברי הימים בכל אחד הוא ואחיו ובניו שנים עשר וכשתצרף כולם יבא לכל משמר שנים עשר: **מתני'**: **אין הקטן.** בן לוי: **נכנס לעזרה לעבודה.** לשיר: **אלא בשעה שהלוים.** הגדולים עומדין [בשיר] שהיו קטני הלוים נכנסין לסייע את הלוים בשיר: **ולא היו אומרים** [אותן] התינוקות השירה: **לא בנבל ולא בכנור אלא בפה כדי ליתן תבל בנעימה** כלומר לפי שקול הילדים הוא דק היה קולן מנעים את השירה כמו תבלין המנעים את המאכל: {**גמ'**} **שנאמר בניו.** ובני יהודה היו קטנים מלמד שכולן היו מנצחים בשיר גדולים וקטנים: **עלי עשור ועלי נבל.** כלומר היה [עשור] בנימין: **ואומר הודו לה' בכנור בנבל עשור** ולא כתיב ובנבל אלמא [קסבר] דחד הוא: **איידי דנפישי נימין** [דידיה]. דכינור לעולם הבא: **ונפיש קליה כי נבל** באותו נבל אין עולין למנין [אותן ט] אין עולין למנין י"ב לוים: **ולא עומדין בדוכן** באותו מקום גבוה שהלויים עומדין שם: **וסועדי הלוים.** מסייעי הלוים בשיר: **הני.** הקטנים **מקטטין** מקטינין קולן שקולן דק והני הגדולים **לא מקטטי** קולן שקולן עבה משום הכי קרי להו צערי כ) הלוים]: **הדרן עלך אין בערכין יש בערכין** [**להקל ולהחמיר.** שאם הערך את הנאה שבישראל אינו נותן אלא נ' סלע; **ולהחמיר.** שאם הערך את הכעור שבישראל נותן נמי נ' סלע]: **בישראל אין.** כלומר מדקתני הנאה שבישראל ולא קתני [את] הנאה שבעובד כוכבים [**לימא מתני'** כו':

ט) נדל"ל אותן תינוקות. כ) כמהדורת הרי"ד הלין: וצוערי.

תורה אור השלם

1. צו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ: במדבר כח ב
2. וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כֹּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבָּיִם: שמות יב ו
3. וְהַלְוִיִּם הַמְשֹׁרְרִים לְכֻלָּם לְאָסָף לְהֵימָן לִידֻתוּן וְלִאֲחֵיהֶם בּוּץ בְּמִצְלְתַּיִם וּבִנְבָלִים וּבִנֹּרוֹת עֹמְדִים מִזְּרָח לְמִזְבַּח וְעִמָּהֶם כֹּהֲנִים לְמֵאָה וְעֶשְׂרִים מַחְצְרִים בַּחֲצֹצְרוֹת: דברי הימים ב ה יב
4. אָסָף הָרֹאשׁ וּמִשְׁנֵהוּ זְכַרְיָה יְעִיאֵל וּשְׁמִירָמוֹת וִיחִיאֵל וּמַתִּתְיָה וְאֱלִיאָב וּבְנָיָהוּ וְעֹבֵד אֱדֹם וְיעִיאֵל בִּכְלֵי נְבָלִים וּבְכִנּוֹרוֹת וְאָסָף בַּמְּצִלְתַּיִם מַשְׁמִיעַ: דברי הימים א טז ה
5. וַיְצַא הַגּוֹרָל הָרִאשׁוֹן לְאָסָף לְיוֹסֵף גְּדַלְיָהוּ הַשֵּׁנִי הוּא וְאַחָיו וּבָנָיו שְׁנֵים עָשָׂר: דברי הימים א כה ט
6. וַיַּעֲמֹד יֵשׁוּעַ בָּנָיו וְאַחָיו קַדְמִיאֵל וּבָנָיו בְּנֵי יְהוּדָה כְּאֶחָד לְנַצֵּחַ עַל עֹשֵׂה הַמְּלָאכָה בְּבֵית הָאֱלֹהִים בְּנֵי חֵנָדַד בְּנֵיהֶם וְאַחֵיהֶם הַלְוִיִּם: עזרא ג ט
7. תּוֹדִיעֵנִי אֹרַח חַיִּים שֹׂבַע שְׂמָחוֹת אֶת פָּנֶיךָ נְעִמוֹת בִּימִינְךָ נֶצַח: תהלים טז יא
8. לַמְנַצֵּחַ עַל הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר לְדָוִד: תהלים יב א
9. עָלַי עָשׂוֹר וַעֲלֵי נֵבֶל עָלַי הִגָּיוֹן בְּכִנּוֹר: תהלים צב ד
10. הוֹדוּ לְיָ בְּכִנּוֹר בְּנֵבֶל עָשׂוֹר זַמְּרוּ לוֹ: תהלים לג ב

לעזי רש"י

צינבי"ש. צלצלים, פעמונים.

שינויי נוסחאות

א) ל"ל הזה, ב) ואמרי לה אמר רב הונא בר זבדי עד מאה ועשרים [ומיכות אמר רב הונא נמתק] (ש"ם), ג) ועשרים מחצצרים (ש"ם), ד) ל"ל משמיע, ה) עד לעולם אין קטן נכנס (ש"ם), ו) ושני נבלים (ש"ם), ז) ל"ל ואחיו ובניו, ח) על עשה המלאכה בבית האלהים בני חנדד בניהם ואחיהם הלוים (ש"ם), ט) להקל ולהחמיר [מיכת וכו' נמתק] (ש"ם), י) ובקרוב וביום שני כל"ל (ש"ם), יא) ישתיירו שם (ש"ם), יב) מלו קודם היום (ש"ם), יג) אין עולין לאותן קטנים למנין שנים עשר [וסמלר נמתק] (ש"ם), יד) ל"ק, טו) לפי שכשם שנקבה (ש"ם), טו) נפיש קליה (ש"ם), יז) לוים גדולים עבו (ש"ם), יח) מקטטי. לישנא אחריינא הוא כלומר (ש"ם), יט) הנאה שבישראל אע"פ שהוא שוה (ש"ם), כ) בני חנדד [מיכת מוכל נמתק] (ש"ם),

שיטה מקובצת

תוס' ד"ה אין קטן וכו'. והקשה רבינו אלחנן. דהא בקרא דמייתי לעיל הוא ובניו ואחיו שנים עשר ילפינן מיניה דאין פוחתין מי"ב לוים אלמא בניו גדולים משמע וי"ל וכו':

מגילת תענית פ"ח (פסחים לו. מנחות מט:), ב) לעיל ה:, ג) [בשלח ריש פ' שירה],

הגהות הב"ח

(א) גמ' מרבעה ימים קודם שחיטה נ"ב עיין במנחות דף נ ע"א: (ב) רש"י ד"ה בנבל וכו' שאינו יולד ומדמפיק רבי יהודה כל"ל והד"א: (ג) ד"ה וקועדי עחרי הסמ"ד וחמ"כ מ"ה הני כו' גדולים עבה: (ד) ד"ה בשדה אחוזה וד"ה שהעריך ל"ל קודם ד"ה נאה שבישראל שוה מאה:

מוסף רש"י

הקדיש ג' אילנות. משיני שדה הסילון והקדיש קרקע עמהן כל הלריך ליוקמקס, ונטעיעות מייריי, דאילו באילנות זקנים אמרו בלא יתפור דבית אלה לריך לשלשה (רשב"ם ב"ב עב. ועי"ש פ' כל הברייתא בארוכה). **הקדיש את כולה.** דבעינן יפה מקרקע כמו זוטן (שם עא.). ר"ש אומר **לא הקדיש.** מכל אותן דברים שאמרנו גבי מוכר דלא מכר, דהמקדיש דעתו כלעת מוכר, שלא הקדיש אלא מה שפיכס, **אלא חרוב המורכב כו'.** דאע"ג דבגי מכירת השדה אין מכורין הכא מוקדשין (שם). מבני דלוקה כו'. שדה אחוזה אם הקדישה ולא גאלה קודם היובל ומכרה גיזבר לאחר אינה נגאלת עוד, וכשבאין יולאה ביובל מיד אלוקה מן הגזבר מתחלקת להכהנים, שנאמר (ויקרא כז) ואם לא יגאל את השדה וגו' והיה השדה בצאתו וגו', ושדה מקנה בשהקדישה ולא גאלה ומכרה הגזבר בשביל יולאה ביובל **אחוזת** לבעלים הראשונים שמכרוה למקדיש, שנאמר בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו וגו'. מבני דלוקה שדה מאביו והקדישה. בחיי אביו בעודה בידו שדה מקנה, ואחר כך מת אביו. ונעשית לו אחוזה, מבני שתהא לפניו כשדה אחרוה. אם לא גאלה ומכרה הגזבר שיולאה לכהנים ביובל (גיטין מח.) לפדותה בשלש פומלין לשנה (רשב"ם ב"ב עב:). **אשר לא משדה אחוזתו.** קנה ימיה הוא (גיטין שם) ופיפא דקנה ומתן את הערכך (ב"ב שם). **שדה שאינה ראויה.** בשעה שהקדישה לחיות לו שדה אחוזה לעולם (גיטין שם) היום ולמחר כגון שנקנה מאחר לו מני מאביו ולא מת קודם היובל (ב"ב שם). **יצתה זו כו'.** וכ"ש מת אביו ואח"כ הקדישה דבשעת הקדש ככר היתה אחוזה (גיטין שם). ר' מאיר אומר. זו אינה שדה אחוזה ומחוכת לו מחמת אביו שמכרה לו וקנה כי אחת לנתת אביו ואמר כך הקדישה אתה (שם) שהיא שדה אחוזה בשעה שהקדישה, דאילו לא מת אביו היתה אחוזת ביובל לאביו דכתיב בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו, ועתה כשמת אביו הרי היא לו שדה אחוזה, אבל הקדישה ואח"כ מת אביו ס"ל לר"מ דאינה כשדה אחוזה (ב"ב שם).

רבינו גרשום

שיהיו מבוקרין ד' ימים קודם שחיטה. הא כיצד היה לנו

מילתא אגב אורחיה קמ"ל. דלא תנא את הנאה שבכנעניים לפי שאסור להזכיר שם גוי על כנעני כדרך יהודה דכתיב (דברים ז) **לא תחנם לא תתן להם חן: והא קתני. גבי אונס ומפתה: את הקטנה שבישראל ואת הגדולה שבכהונה. אלמא בתרתי אומי קא מיירי: בעובד כוכבים לא משכחת.** מקום דלאו בני אחוזה נינהו ואע"ג דאמרינן (קדושין דף יז:) עובד כוכבים יורש אביו דבר תורה מ"מ [יז] לא היה להם אחוזה בארץ ודין זה לא שייך כי אם בא"י דמלוה היא התלויה בארץ ועובד כוכבים אין לו נחלה בארץ: [יז] **הקדיש שלשה אילנות ממטע עשרה לבית סאה. והנך אילנות בנטיעות איירי דאילו גדולים בשלשה [אילנות] לבית סאה סגי: פחות מכאן או יתר על כן לא הקדיש את הקרקעות. ממטע עשרה לבית סאה מגיע לכל אילן ואילן ר"נ אמות ותימה דבפרק המוכר [את] הספינה** (ב"מ דף פב.) **תניא הקונה שלשה אילנות והם** [יח] **מד' אמות עד ט"ז קנה תחתיהן וביניהן ולידיהן כמלא אורה וסלו אלמא לא משכחת כרלופין כשאין בין זה לזה כי אם ח' אמות על ח' אמות בריבוע דהיינו ס"ד אמות לכל אחד ואית ליה קרקע בהכי והכא אמרי' דפחות מר"נ אמות לא הקדיש הקרקע ואור"י דיש חילוק בין מוכר למקדיש** [יט] **במוכר לא בעינן כולי האי מיהו תימה דהכא אמרי' דיתר על כן אין לו קרקע וגבי מוכר אמרי' עד ט"ז אמות על ט"ז אמות דהיינו רנ"ו** [כ] **ולא משכחת לה כמפוחזים יותר מדאי ויש להו קרקע וא"ל דהני ט"ז אמות דגבי מכירה מיירי בעיגולא** [כא] **והכריבוע יתר על העיגול רביע נמלא דגבי מכירה לא בעינן כולי האי כמו מקדיש והקשה רבינו שמואל בבבא בתרא מהא דתניא בתוספתא דאין חילוק בין מוכר למקדיש לדין זה לקנות קרקע ותירץ דתנאי היא מיהו תימה דר' שמעון אית ליה התם דמ' אמות בין זה לזה לא משכח** [כב] **יותר מדאי אף לענין הקדש ובריית' דהכא במטע עשרה לבית סאה מוקי לה הכא בסמוך כר' שמעון וי"ל דלא מוקי כר' שמעון כ"א מדין דמקדיש בעין רעה מקדיש אבל מדין שיעור נטיעת האילנות לא הוי כר' שמעון:**

מלתא אגב אורחיה קמשמע לן כדרב יהודה אמר רב [ט] **דאמר רב יהודה אמר רב** [י] **אסור לאדם שיאמר כמה נאה בנעני זה וליתני את הנאה שבישראל ואת הכעור שבכנענים בחד אומה קמיירי בתרי אומה לא מיירי ולא והא קתני הגדולה שבכהונה ואת הקטנה שבישראל התם חד אומה הוא אלא** [יא] **מקדיש הוא דקדישי כהנים טפי ואיבעית אימא איידי דקא בעי למתני סיפא שדה אחוזה דבישראל הוא דמשכחת לה בעובד כוכבים לא משכחת לה דלאו בני אחוזה נינהו משום הכי קתני** [יב] **לה בישראל: מתני' בשדה אחוזה להקל ולהחמיר כיצד** [יג]**אחד המקדיש בחולת המחוז ואחד המקדיש בפרדיסות** [יד] **סבסטי נותן זרע חומר שעורים** [טו] **בחמשים שקל כסף** [יז]**ובשדה מקנה נותן את שוויו רבי אליעזר אומר אחד שדה מקנה ואחד שדה אחוזה מה בין שדה אחוזה לשדה מקנה** [יח]**שבשדה אחוזה הוא נותן חומש ובשדה** [יט]**מקנה אינו נותן חומש: גמ' אמר רב הונא הקדיש** [כ]**שדה מליאה אילנות כשהוא פודן פודה אילנות** [כא] **בשווין וחוזר ופודה קרקע בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף אלמא קסבר רב הונא** [כב] **אדם מקדיש בעין יפה מקדיש איתיביה רב נחמן לרב הונא אחד המקדיש בחולת המחוז ואחד המקדיש בפרדיסות סבסטי נותן** [כג] **בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף א"ל ראויה לפרדיסות** [כד] **קאמינא איתיביה בית זרע אין לי אלא בית זרע שדה גפנים ושדה קנים ושדה אילנות מנין ת"ל שדה מ"מ אמר ליה ה"נ פודה וחוזר ופודה איתיביה** [כה]**הקדיש** [כו] **שלשה אילנות ממטע עשרה לבית סאה הרי זה הקדיש את הקרקע ואת האילנות שביניהם כשהוא פודה בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף פחות מיכן או יתר על כן או שהקדישן בזה אחר זה ה"ז לא הקדיש לא את הקרקע ולא את האילנות שביניהם** [כז] **ולא עוד אלא** [כח]**אפי' הקדיש אילנותיו ואח"כ הקדיש קרקע כשהוא פודה פודה את האילנות בשוויהן וחוזר ופודה קרקע בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף וכי תימא הכא נמי פודה וחוזר ופודה הא מדסיפא פודה וחוזר ופודה מכלל דרישא לא אלא הא מני ר' שמעון היא דאמר מקדיש בעין רעה מקדיש** [כט]**המקדיש את השדה הקדיש את כולה רש"א לא הקדיש אלא חרוב המורכב וסדן השקמה אי ר' שמעון אימא סיפא ולא עוד אלא אפי' הקדיש אילנותיו ואח"כ הקדיש קרקע כשהוא פודה פודה את האילנות בשוויהן וחוזר ופודה** [ל] **בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף ואי רבי שמעון ליזיל בתר פדיון וליפרקו אגב ארעייהו דהא שמעינן ליה לרבי שמעון דאזיל בתר פדיון דתניא** [לא]**מנין ללוקח שדה מאביו והקדישה ואח"כ מת אביו מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה ת"ל** [1]**אם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו שדה שאינה ראויה להיות שדה אחוזה יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה דברי רבי יהודה ור"ש ר' מאיר אומר מנין ללוקח שדה מאביו ומת אביו ואחר כך הקדישה מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה**

תלמוד

שקמין לקוץ אותם כדי שיגדלו בעודי וקודם שנקלף קרי ליה בתולת שקמה ולאחר קלילה קרי ליה סדן השקמה הכי תניא בתוס' נדה (דף ח:): **ליזיל בתר פדיון.** [טו] **והואיל וכשעת פדיון יש קרקע עם האילנות: ליפרקו אגב ארעייהו. ואע"ג דכשעת הקדש הקדישן בפני עצמם: והקדישה ואח"כ מת אביו. אע"ג דכשעת הקדש הואי מקנה הואיל ולאחר שמת אביו הוי שדה אחוזה: מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה. ונפדית בחמשים שקלים ולא בשויה:**

תלמוד

חומר שעורים נ' (ש"ס), **טו] הואיל וכשעת** (ש"ס), **יז] כדפו"י: אין לכסף, יח] מד' אמות** (צ"ק), **יט] למקדיש דבמוכר** (ש"ס), **כ] כדפו"י: לא משכינן, לא] בעיגולא והכא בריבוע והכיצוע יתר** (ש"ס), **כא] לא משיב רצופין אף לענין הקדש** (ש"ס).

מסורת הש"ס

א) ע"ז כ. ש"ס, **ב)** [ב"ב עב. ממחות קק:], **ג)** ב"ב עב. עי' בכ"מ פ"ד מהל' ערכין הי"ז גי' המגמ"ס ועי' רש"ק בבה"ז, **ד)** ב"ב עא., **ה)** ב"ב עב: גיטין מח. [לקמן כו:], **ו)** [ויקרא כז], **ז)** [ע"כ], **ח)** [דף פא.], **ט)** [דף עא.]; כאן שייך ד"ה מה בין והוא דדף יג ע"ב,

תורה אור השלם

1. ואם אֶת שְׂדֵה מִקְנָתוֹ אֲשֶׁר לֹא מִשְּׂדֵה אֲחֻזָּתוֹ יִקָּדֵשׁ לַיְיָ: ויקרא כז כב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומ"כ וכו' שקנים ותיובתא לרב הונא כל"ל והל"מ:

רבינו גרשום

אסור לאדם לומר כמה נאה עובד כוכבים זה. משום שנאמר לא תחנם לא תתן להם חן]: **דלאו בני אחוזה נינהו** [ט] דעובד כוכבים לא קני (גופא) [שדה] [כ] ועוד שאין לו שאר אב ואין [כא] יורש את אביו: **מתני' בחולת המחוז** היינו שדה שסמוכה למחוז העיר שדורכין אותה בני אדם ועוד כיון שסמוכה לעיר ועומדת בקמתה רואין אותה בני אדם ונותנין בה עין רעה ואינה עושה פירות כ"כ: **פרדסות סבסטי.** שבאותו מקום שהן מעולות הרבה כשהוא פודה נותן בין בזו ובין בזו נ' שקל: **גמ' מקדיש בעין יפה מקדיש.** והקדיש [את] האילנות לדמיהן [לבד וחוזר ופודה קרקע כו'] **פרדיסות** משמע דאית בה אילנות **וקתני נותן [בבית] זרע חומר שעורים נ' שקל כסף** אלמא אינו צריך לפדות את האילנות בפני עצמן; **[ראויה לפרדסות קאמינא.** ולא דאית ביה אילנות: **ת"ל] שדה** מכל מקום. כלומר שיפדה את השדה ואין צריך לפדות את האילנות; **[הכא נמי פודה וחוזר ופודה.** כלומר שלאחר שפדה השדה פודה את האילנות]; **ממטע עשרה לבית סאה.** כלומר שישנן נטועין [בשדה] בתוך בית סאה **הרי זה הקדיש את** הקרקע אגב האילנות אע"ג שלא הזכיר את הקרקע דבטילה היא (אגב) [לגבי] האילנות **[ואת האילנות שביניהם** אילנות קטנים שעלו בין אותן אילנות]. **פחות מכאן או יתר על כאן** שנטועין אותן ר' אילנות בפחות מבית סאה או מפורדין ביותר מבית סאה דבטלו מתורת אילנות: **או שהקדישן בזה אחר זה.** לאילנות הרי זה לא הקדיש את הקרקע אלא א"כ הקדיש בפירוש את הקרקע **וכשהוא פודן וכו'.** וקא פריך מרישא דברייתא: **ר' שמעון אומר לא הקדיש [אלא את החרוב] כו'** דדבר חשוב הן דקא ינקי משדה הקדש. אבל לא שאר האילנות דמקדיש בעין רעה מקדיש: **הקדיש את האילנות ואח"כ הקדיש את** הקרקע. אע"פ שנטוע עשרה בבית סאה ובזה אחר זה הקדישן שדה ואת האילנות **כשהוא פודה כו' בשויהן** [וחוזר כו': **ניזיל בתר פדיון.** הואיל ובשעת פדיון ישנה לקרקע מקודשת עם האילנות ונפרקו אגב ארעייהו: **מנין ללוקח שדה מאביו והקדישה.** ובשעת הקדש היתה שדה מקנה: **ואח"כ מת אביו.** והיה ראוי לירש אותה שדה אם לא קנאה: **מנין שתהא לפניו.** עכשיו בשעת פדיון: **כשדה אחוזה.** ויפדה בית זרע חומר שעורים בנ' שקל כסף: **ת"ל ואם את שדה מקנתו וגו'** אלמא אזיל רבי שמעון בתר פדיון אע"ג דלא הויא שדה אחוזה בשעה שהקדישה אלא בשעת פדיון אזלינן בתר השתא: **ומת אביו ואחר כך הקדישה.** דבין בשעת הקדש ובין בשעת פדיון הוי שדה אחוזה:

ב א מיי' פ"י מהלכות ע"ז הל' ד טוש"ע י"ד סימן קנא סעיף יד:
ג ב מיי' פ"ד מהלכות ערכין הלכה ב:
ד ג מיי' שם הלכה כו:
ה ד מיי' שם הלכה ה:
ו ה מיי' שם הלכה כו:
ז ו ז מיי' שם הלכה טו:
ח ח מיי' שם הלכה יח:
ט ט מיי' שם הלכה יא:
י י מיי' שם הלכה כא:

מוסף רש"י

קני ליה. הלוקח לקרקע, משיפולא ועד תהומא. שוליו מתרגמינן שיפולוהי, כלומר כל הקרקע משולי האילן לתייהו שפת הקרקע עד תהום של קרקע, שאע"פ שדקל ירחי הוא ותמן לתפילו ב' אין לו קרקע, הני מילי סביבות האילן הוא דאין לו כלום כמו שיש לג' ביניהן ותוקם להן כמלא אורה וסלו, אבל מחתני דאילן מיהא איכא ליה, דכיון דאילן לפירותיו קונה להתקיים מקרקע זו, גם אם ימות האילן יטע אחר במקומו, ותמעטין נמי דאין בעל השדה יכול לנפוה מתחת האילן אפילו למעט מלקח אמה (רשב"ם ב"ב לז:). **בבא** מחמת טענה. שטוען למוכר בפירוש מכבר לי האילן והקרקע שתמתין ליטע אחר במקומו ובשטר ואלכתיה שני חזקה ולא מהכתי בשעבדי יותר משלש שנים (שם לח:). **וכל** שני כתובין הבאין כאחד אין מלמדין. מלא כתיב אחד וגנמור כולהו מיניה (קדושין כד.) מהכל כתיב לאיתך ולא ילפא מחבריה ש"מ דוקא הני קאמר (פסחים מה.). **משלם במותר נזק שלם.** אם חבל אדם בשור חם ותם בחלם ושמו כ"ד חבלה שחבל שור בחלם יותר מחבלה שחבל האדם בשור, משלם בעל השור אותו עודף (ב"ק ה:). **הכל לפי המבייש.** אדם ביומיו המגייש בוטמו קשה מאדם וזולל ומאדם חשוב (כתובות מ.) או: אדם קל שגיש בוטמו מרוכה (ב"ק פג:). **והמתבייש.** אדם חשוב שנתגיש בוטמו מרוכה (שם) לפי חשיבותו בוטמו (כתובות מ.). **יאמרו בעל בת מלכים** כו'. והיכן הוא חילוק שביניהן אלא בוטמו, הלכך יהיב בוטמו (שם). **גבי עבד.** שנגמא שור שנתנה תורה קצבה לי' שקלים (שם). **מעשה מחט.** מייט תופר (שם מ:).

שינויי נוסחאות

א) אלא מקדש הוא (ש"מ), **ב)** מיצא לה נמתק (ש"מ), **ג)** סבסטו נותן בבית זרע (ש"מ), **ד)** חמשים שקל (ש"מ), **ה)** אילנות בשוויהן וחוזר (ש"מ), **ו)** מיצא אדם נמתק (ש"מ), **ז)** נותן בבית זרע חומר שעורים חמשים (ש"מ), **ח)** לפרדיסות סבסטו קאמר (ש"מ), **ט)** שלשה. ס"א עשרה וכן גילס' הרגמ"ה (ש"מ), **י)** שבייסס לפיכך כשהוא פודה פודה אילנות בשוויהן ולא עוד אלא אפילו הקדיש את האילנות ואח"כ הקדיש הקרקע כשהוא פודה (ש"מ), **יא)** ופודה קרקע בית (ש"מ), **יב)** מיצא ל"א נמתק (ש"מ), **יג)** אם הקדישן (ש"מ וכ"ה ברש"ש), **יד)** ולא עוד. כלומר ולא (ש"מ), **טו)** זרע חומר שעורים נ' (ש"מ), **טז)** הואיל וכשעת (ש"מ), **יז)** כדפו"י: מחד' אמות (צ"ק), **יח)** למקדיש דבמוכר (ש"מ), **כ)** כדפו"י: לא משכינן, **לא)** בעיגולא והכא בריבוע והכיצוע יתר (ש"מ), **לב)** לא משיב רצופין אף לענין הקדש (ש"מ).

ע) אולי צ"ל בא"י לעובד כוכבים וכו'. **ב)** "שדה" הוא נוסף כ"א ירושלים. ועיין בהערות הרי"ד אילן מס' 1. **ג)** עי' קידושין יח: דעובד כוכבים יורש את אביו ד"ה וכ"ה כאן בתוס' ד"ה בעובד כוכבים וא"ע.

שיטה מקובצת

בחולת המחוז. פי' מדינה שהיא חול ואינה עושה פירות: **הכא נמי פודה וחוזר ופודה.** הכא לא שייך שנויא דלעיל ראויה קאמר דמדקאמר שדה גפנים ואילנות מנין משמע דשדה אילנות ממש קאמר, ולעיל לא משני כמו הכא דכיון דתני יש בערכין להקל ולהחמיר שמע מינה שבא לפרש כל הפדיון שיש לו. תוס' החסרים: